

Опорний заклад Демидівський ліцей
Демидівської селищної ради Рівненської області

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол засідання педагогічної ради
опорного закладу Демидівського ліцею
від 28.08.2024 за №9

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ. 6 КЛАС (ІНТЕГРОВАНІЙ КУРС)

Навчальна програма для 6-го класу

Розроблена на основі модельної навчальної програми
«Історія України. Всесвітня історія. 6 клас (інтегрований курс)»
для закладів загальної середньої освіти
(авт. Піскарьова І.О., Бурлака О.В., Майорський В.В.,
Мелещенко Т.В., Щупак І.Я.)

Укладач Смаль М. В.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Інтегрований курс «Історія України. Всесвітня історія» реалізує вимоги до обов'язкових результатів навчання громадянської та історичної освітньої галузі. Його особливостями є: 1) інтегрований характер — давня історія України вивчається як складова всесвітньої історії; 2) вивчення історичного матеріалу здійснюється системно в широких хронологічних межах — від появи первісних людей до падіння Західної Римської імперії.

Подана програма є продовженням курсу «Вступ до історії України та громадянської освіти». Адаптаційний цикл (5 клас).

Головною метою курсу є розвиток особистості учня/учениці через осмислення минулого, сучасного та зв'язків між ними, взаємодії між глобальними, загальноукраїнськими й локальними процесами; формування ідентичності громадянина

України. Сформувати в учнів/учениць основи критичного мислення та особистісного ставлення до історичних подій.

Програма курсу спрямована на формування загальних і предметних компетентностей.

Основними завданнями курсу є:

- сформувати у здобувачів освіти розуміння цивілізаційної значущості періоду Стародавнього світу в історії України, Європи та світу в цілому, античної цивілізації як основи для подальшого розвитку європейських суспільств;
- засобами історії формувати певні компетентності: загальні (уміння учитися упродовж життя, громадянська та соціальна компетентність, обізнаність у сфері культури тощо); предметні (хронологічна, просторова, інформаційна тощо);
- розвивати пізнавальний інтерес здобувачів освіти до історії Стародавнього світу через створення умов для активної взаємодії між учителем/вчителькою і учнями/ученицями для виконання учнями/ученицями творчих, практичних завдань;
- сприяти формуванню фундаментальних цінностей сучасного світу, а саме — демократії, свободи, поваги до прав людини сприяти розумінню необхідності збалансованого розвитку людства.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів історії у 6 класі передбачають, що учениця/учень:

- мислить історико-хронологічно, орієнтується в історичному часі, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами і процесами, діяльністю людей і її результатами в часі, виявляє зміни та тривалість у житті суспільства;
- мислить геопросторово, орієнтується в соціально-історичному просторі, виявляє взаємозалежність розвитку суспільства, господарства, культури й навколишнього природного середовища;
- мислить критично, працює з різними джерелами інформації та формулює історично обґрунтовані запитання;
- мислить системно, виявляє взаємозв'язок, взаємозалежність та взаємовплив історичних подій, явищ, процесів, постатей у контексті відповідних епох; розуміє множинність трактувань минулого і сучасного та зіставляє їх інтерпретації;
- усвідомлює власну гідність, реалізує власні права і свободи, поважає права і гідність інших осіб, виявляє толерантність, протидіє проявам дискримінації;
- дотримується демократичних принципів, конструктивно взаємодіє з іншими особами, спільнотою закладу освіти, місцевою громадою і суспільством, долучається до розв'язання локальних, загальнонаціональних і глобальних проблем, усвідомлює необхідність утвердження верховенства права й дотримання правових норм для забезпечення сталого розвитку суспільства.

Досягнення очікуваних результатів навчання визначених Державним стандартом базової середньої освіти (Додаток № 17) досягається шляхом опанування змісту навчально-пізнавальної діяльності шляхом організації активних діяльності здобувачів освіти, використовуючи засоби і ресурси, що дозволяють досягти визначених цілей навчання.

Програма може слугувати календарно-тематичним планом.

Структура курсу
Вступ до інтегрованого курсу історії
Розділ I. Життя людей у первісні часи
Розділ II. Цивілізації Стародавнього Сходу
Розділ III. Давня Греція та її сусіди
Розділ IV. Давній Рим і його сусіди
Узагальнення. Внесок цивілізацій Стародавнього світу в історію людства. Значення давньої історії України як складової світової історії

№ з/п	Дата	Тема/Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Очікувані результати навчання	Види діяльності	Ресурси
Вступ до інтегрованого курсу історії (5 год)					
1		Повторення. Що вивчає наука історія	<p><u>Базові знання:</u> періодизація історії людства, історичні джерела, археологія, ера (епоха).</p> <p><u>Уміння:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • пояснює різницю між одиницями вимірювання історичного часу і співвідносить їх (рік – століття – тисячоліття); • розрізняє системи літочислення, пояснює їх на прикладах; • розуміє періодизацію як спосіб упорядкування історії, критерії, які використовують для періодизації історії; • розуміє, який вид історичних джерел взято за основу для створення археологічної періодизації; • розташовує події в хронологічній послідовності, укладає хронологічну таблицю; • установлює послідовність історичних подій за допомогою лінії часу; • розв'язує хронологічні задачі з історії Стародавнього світу; 	Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.	Підручник §1, робочий зошит, презентація до уроку
2		Історична періодизація: світ і Україна. Археологічна періодизація. Хронологічні межі історії Стародавнього світу.	<ul style="list-style-type: none"> • розташовує події в хронологічній послідовності, укладає хронологічну таблицю; • установлює послідовність історичних подій за допомогою лінії часу; • розв'язує хронологічні задачі з історії Стародавнього світу; 	<p><u>Приклади</u> Робота з навчальним текстом та підготовка запитань до нього за допомогою ланцюжка запитань Квінтиліана. Фронтальна бесіда, інтерактивні вправи, дискусія. Робота з візуальним рядом (ілюстрації історичних джерел, пов'язаних з подіями історії України). Розв'язування і укладання хронологічних задач</p>	Підручник §2-3, робочий зошит, презентація до уроку
3, 4		Лічба часу в історії Стародавнього світу.	<ul style="list-style-type: none"> • розрізняє історичні джерела за видами; • пояснює способи нагромадження та пошуку інформації; • добирає інформацію за заданими критеріями; • використовує пошукові системи для отримання інформації, дізнається значення незнайомих слів; 		Підручник §4, робочий зошит, презентація до уроку
5		Історичні джерела з історії Стародавнього світу			Підручник §5, робочий зошит, презентація до уроку

			<ul style="list-style-type: none"> • виокремлює основне і другорядне в тексті; • порівнює однотипні пам'ятки історії, природи та культури й пояснює їх значення; • формулює висновок, судження на основі наведених фактів; • формулює та обстоює в дискусії власні погляди та переконання на різноманітні теми історії та суспільства; • визначає значущість історичної та сучасної події для людини і суспільства. <p><u>Ставлення:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлює важливість вивчення історії України як невід'ємної важливої складової всесвітньої історії. 		
--	--	--	---	--	--

Розділ І. Життя людей у первісні часи (11 год)

6		Поява і розселення людини на планеті Земля. Теорії походження людини.	<p><u>Базові знання:</u> <i>палеоліт, мезоліт, неоліт, енеоліт, «homo sapiens (людина розумна)», первісне стадо, рід (родова община), плем'я, вождь, рада старійшин, матриархат, патріархат, «неолітична революція», привласнювальне господарство, відтворювальне господарство, ремесло, продуктивність праці, стоянки та пам'ятки первісних людей на території України, Трипільська археологічна культура, Середньостогівська археологічна культура, Вікентій Хвойка, язичництво, тотемізм, анімізм, магія.</i></p>	Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.	Підручник §6, робочий зошит, презентація до уроку
7, 8		Кам'яний вік людства. Життя та заняття найдавніших людей.		<p><u>Приклади</u> Робота з навчальним текстом та підготовка запитань до нього за допомогою ланцюжка запитань Квінтиліана. Робота з картою</p>	Підручник §7-8, робочий зошит, презентація до уроку
9		Життя людини на теренах України в первісну добу. Перші люди на теренах	<p><u>Уміння:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • знає хронологічні й територіальні межі появи давніх людей на Землі, на теренах України; знає назви та місце розташування двох-чотирьох 		Підручник §9, робочий зошит, презентація до уроку

		України. Основні стоянки та пам'ятки первісних людей на території України.	стоянок первісних людей на території України; <ul style="list-style-type: none"> розуміє сутність наукових і релігійних теорій про походження людини; висловлює власну думку щодо теорій про походження людини; 	«Перші люди на землі». Проект-порівняння «Знаряддя праці первісної людини епохи палеоліту та неоліту». Практична робота з ілюстраціями стоянок і поселень первісної людини (наприклад, за реконструкціями художника Зденека Буріана). Відкрита дискусія	
10		Виникнення землеробства та скотарства. Неолітична революція. Початок обробки металів. Виникнення ремесел. Зародження торгівлі.	<ul style="list-style-type: none"> досліджує і використовує історичні джерела для аналізу подій історії первісної доби; виявляє чинники, що впливають на заняття, спосіб ведення господарства, соціальний устрій (клімат, географічне розташування, доступ до природних ресурсів) первісних людей; установлює послідовність історичних подій із життя людей в первісні часи за допомогою лінії часу; 	Відкрита дискусія «Теорії походження людини». Створення пригодницьких оповідок з життя первісної людини. Укладання пізнавальної загадки (хмаринки слів, кросворда тощо) за змістом навчального матеріалу. Проект «Спадщина Трипільської культури»	Підручник §10, робочий зошит, презентація до уроку
11, 12		Перші землероби та скотарі України. Трипільська археологічна культура. Середньостогівська археологічна культура.	<ul style="list-style-type: none"> наводить приклади історичних пам'яток та досягнень первісних людей, які використовуються в сьогоденні; виявляє в процесі пошуку інформації про життя первісних людей різні види історичних джерел, зокрема візуальні, артефакти; визначає ознаки, що пов'язують артефакти (музейні об'єкти) та ілюстративний матеріал з історією первісних людей; 	Проект «Спадщина Трипільської культури»	Підручник §11-12, робочий зошит, презентація до уроку
13		Форми організації первісних спільнот	<ul style="list-style-type: none"> порівнює однотипні пам'ятки історії, природи та культури первісних людей і пояснює їх значення; добирає приклади, які розкривають поняття/терміни, що використовуються в межах тем розділу; 		Підручник §13, робочий зошит, презентація до уроку
14		Первісна культура та релігійні вірування людей. Практичні	<ul style="list-style-type: none"> розрізняє природні, економічні, соціальні та культурні зміни, що відбулися в житті людей у первісні часи, наводить приклади впливу цих змін на життя людини й суспільства; 		Підручник §14, робочий зошит, презентація

		<p>знання та вірування первісних людей. Мистецтво за первісної доби</p>	<ul style="list-style-type: none"> • розуміє сутність і значення неолітичної революції в житті первісної людини; • розрізняє відмінність між привласнювальним та відтворювальним господарством; • розуміє значення для первісних людей винайдення та упровадження землеробства і скотарства, початок обробки металів, виникнення ремесел; • розуміє особливості господарювання трипільців і носіїв середньостогівської культури; • розпізнає пам'ятки Трипільської та Середньостогівської археологічних культур; • формулює запитання щодо можливого впливу тих чи інших подій з історії первісних людей на життя суспільства, окремих груп людей; • виявляє (з допомогою вчителя) і пояснює виклики, які стояли перед первісною людиною, суспільством у різних природних середовищах; • співвідносить дані карти з іншими джерелами інформації про життя первісних людей (розповідь учителя, текст книжки тощо); • визначає на карті положення осередків первісних людей на Землі, культурно-історичних пам'яток первісних людей; • позначає на карті розміщення стоянок і пам'яток первісних людей на території України; • розрізняє форми релігійних вірувань в первісні часи; • наводить приклади взаємодії первісної людини та природи <p><u>Ставлення:</u></p>		до уроку
--	--	---	--	--	----------

			<ul style="list-style-type: none"> формулює та висловлює власні судження стосовно впливу діяльності первісної людини на навколишнє середовище, її взаємодії з природою. 		
15		Узагальнення			Підручник §15, робочий зошит, презентація до уроку
16		Тематичний контроль			Зошит «Мої досягнення»
Розділ II. Цивілізації Стародавнього Сходу (12 год)					
17		Цивілізаційні центри Стародавнього Сходу в часі і просторі. Наукові дослідження стародавніх цивілізацій.	<u>Базові знання:</u> <i>цивілізація, іригаційне землеробство, держава, влада фараона, піраміди, папірус, міста-держави Шумеру, закони Хаммурапі, колонізація, фінікійський алфавіт, ієрогліф, клинопис, цар Соломон, Біблія, Дарій I, варни, касты, буддизм, індуїзм, імперія, Піднебесна, Конфуцій.</i>	Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.	Підручник §16, робочий зошит, презентація до уроку
18		Землеробські цивілізації Стародавнього світу. Вплив природних умов на особливості господарювання давніх цивілізацій Сходу.	<u>Уміння:</u> <ul style="list-style-type: none"> знає хронологічні й територіальні межі стародавніх цивілізацій Сходу; розташовує події з історії стародавніх цивілізацій у хронологічній послідовності, укладає хронологічну таблицю; установлює послідовність історичних подій виникнення та розвитку стародавніх цивілізацій Сходу, за допомогою лінії часу; встановлює значення географічного фактору в 	<u>Приклади</u> Робота з навчальним текстом та підготовка запитань до нього за допомогою ланцюжка запитань Квінтиліана. Укладання ілюстрованої лінії часу «Давні цивілізації Стародавнього	Підручник §17, робочий зошит, презентація до уроку
19,		Народження цивілізації	<ul style="list-style-type: none"> встановлює значення географічного фактору в 	Стародавнього	Підручник §17, 18-19,

20	Дворіччя. Давній Єгипет. Давній Вавилон. Фінікія. Ізраїльсько-Юдейське царство. Давні Індія та Китай.	<p>розвитку цивілізацій Стародавнього Сходу;</p> <ul style="list-style-type: none"> • встановлює одночасність подій в історичному просторі, тривалість подій, явищ, процесів та їх віддаленість одне від одного (у межах тем розділу з допомогою вчителя); • виявляє і розрізняє з допомогою вчителя причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів (на прикладі держави в Давньому Єгипті, Дворіччі, Ізраїльсько-Юдейському царстві, Персії); • виявляє в процесі пошуку інформації про стародавні цивілізації Сходу різні види історичних джерел, зокрема артефакти, текстові, візуальні, усні; • розрізняє джерела інформації за видами (матеріальні/нематеріальні, первинні/вторинні, текстово-візуальні тощо); • визначає тему й походження запропонованого джерела історичної та суспільної інформації (на прикладі давньоєгипетської цивілізації, Дворіччя, Фінікії; Ізраїльсько-Юдейського царства, китайської та індійської цивілізацій); • розуміє значення Біблії як історичного джерела; • формулює питання різного типу до тексту/ медіатексту, візуальних джерел; • визначає тему й походження запропонованого джерела історичної та суспільної інформації; • визначає придатність отриманої інформації для добору аргументів з допомогою вчителя; • використовує в поясненнях інформацію з різних джерел, зокрема тексти та відеоматеріали, музейні експозиції, власні спостереження; • описує і характеризує за певним алгоритмом 	<p>Сходу». Робота з історичними картами. Проект-порівняння умов виникнення та розвитку землеробських цивілізацій Стародавнього Сходу. Робота з візуальними джерелами. Дослідження «Закони Хаммурапі». Укладання пізнавальної загадки (хмаринки слів, кросворда тощо) за змістом навчального матеріалу. Творчий проект «Сторінка видатного діяча Стародавнього Сходу в соціальній мережі Facebook (Instagram)».</p> <p>Творчий проект — фотогалерея «Стародавні цивілізації Азії та Африки»</p>	<p>робочий зошит, презентація до уроку</p>
21	Держава і суспільство. Влада фараона в Давньому Єгипті. Міста-держави Шумеру. Закони Хаммурапі. Поняття закону. Ізраїльсько-Юдейське царство. Перська держава.	<p>Держава і суспільство. Влада фараона в Давньому Єгипті. Міста-держави Шумеру. Закони Хаммурапі. Поняття закону. Ізраїльсько-Юдейське царство. Перська держава.</p>	<p>Держава і суспільство. Влада фараона в Давньому Єгипті. Міста-держави Шумеру. Закони Хаммурапі. Поняття закону. Ізраїльсько-Юдейське царство. Перська держава.</p>	<p>Підручник §20, робочий зошит, презентація до уроку</p>
22	Родина, освіта і виховання дітей у суспільствах стародавнього Сходу. Становище жінок. Варни і касты в Індії. Ранги в китайському суспільстві.	<p>Родина, освіта і виховання дітей у суспільствах стародавнього Сходу. Становище жінок. Варни і касты в Індії. Ранги в китайському суспільстві.</p>	<p>Родина, освіта і виховання дітей у суспільствах стародавнього Сходу. Становище жінок. Варни і касты в Індії. Ранги в китайському суспільстві.</p>	<p>Підручник §21, робочий зошит, презентація до уроку</p>
23	Міфологія. Релігійні уявлення.	<p>Міфологія. Релігійні уявлення.</p>	<p>Міфологія. Релігійні уявлення.</p>	<p>Підручник §22, робочий</p>

		Язичницькі вірування народів Стародавнього Сходу.	пам'ятку природи, історії та культури;		зошит, презентація до уроку
24		Поява монотеїстичних релігій. Буддизм. Конфуціанство. Біблія як історичне джерело.	<ul style="list-style-type: none"> розрізняє природні, економічні, політичні, соціальні, технологічні та культурні зміни, що відбулися, наводить приклади впливу цих змін на життя людини й суспільства в минулому і теперішньому (на прикладі давньоєгипетської цивілізації, Дворіччя, Фінікії; Ізраїльсько-Юдейського царства, китайської та індійської цивілізацій); 		Підручник §23, робочий зошит, презентація до уроку
25, 26		Культурні надбання Стародавнього Сходу. Будівництво пірамід. Мистецтво. Писемність. Батьківщина алфавіту.	<ul style="list-style-type: none"> обґрунтовує користь обміну досвідом і взаємонавчання, пояснює значення освіти в житті людини; формулює запитання щодо можливого впливу тих чи інших подій з історії стародавніх цивілізацій Сходу на життя суспільства, окремих груп людей; визначає значущість історичної події для людини й суспільства; пояснює, як людина впливає на різні спільноти й державу своєю діяльністю; формулює висновок на основі наведених фактів; виявляє (з допомогою вчителя) і пояснює виклики, які стояли перед людиною, суспільством Стародавнього Сходу в різних природних середовищах; зіставляє картографічну інформацію різних історичних періодів; співвідносить дані карти з іншими джерелами інформації (розповідь учителя, текст книжки тощо), у межах тем розділу; визначає на карті положення географічних об'єктів, культурно-історичних пам'яток, місця 		Підручник §24-25, робочий зошит, презентація до уроку

			<p>історичних подій стародавніх цивілізацій Сходу;</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначає особливості господарства, суспільного життя і культури (на прикладі стародавніх цивілізацій Сходу); • наводить приклади впливу діяльності людини стародавніх цивілізацій Сходу на навколишнє середовище в часі і просторі, взаємодії людини та природи; • діє для збереження навколишнього середовища <p><u>Ставлення:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • формулює та висловлює власні судження стосовно ціннісних основ цивілізацій Стародавнього Сходу; • обґрунтовує значення збереження історичної спадщини Стародавнього Сходу для розвитку суспільства. 		
27		Узагальнення			Підручник §26, робочий зошит, презентація до уроку
28		Тематичний контроль			Зошит «Мої досягнення»
Розділ III. Давня Греція та її сусіди (24 год)					
29		Природа і населення стародавньої Греції. Наукові дослідження давньогрецької цивілізації. Природні умови та населення.	<p><u>Базові знання:</u> <i>античність, Мінойська цивілізація, Ахейська Греція, Гомер «Іліада», «Одіссея», Генріх Шліман, міста-держави (поліси), демократія, олігархія, демос, реформи Солона, Спарта, олігархія, Велика грецька колонізація, античні міста-держави Північного Причорномор'я, кіммерійці, скіфи, сармати, Геродот, персько-</i></p>	Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проєктна, моделювання, інтерактивна, дискусійна.	Підручник §27, робочий зошит, презентація до уроку

		Розвиток господарства.	<i>грецькі війни, Перикл, Олімпійські ігри, П'єр де Кубертен, Імперія Александра Македонського, еллінізм.</i>	<u>Приклади</u>	
30		Цивілізація Давньої Греції та її сусіди у просторі та часі. Мінойська цивілізація. Ахейська Греція.	<u>Уміння:</u> • розташовує події (у межах тем розділу «Давня Греція та її сусіди» та попередньо вивчених тем) у хронологічній послідовності за допомогою стрічки часу, укладає хронологічну таблицю; • установлює часову послідовність перебування на території України киммерійців, скіфів, сарматів; • встановлює одночасність подій в історичному просторі, тривалість подій, явищ, процесів та їх віддаленість одних від одних (у межах тем розділу «Давня Греція та її сусіди» та попередньо вивчених тем, з допомогою вчителя); • пояснює відмінності між громадським та особистим простором; виявляє порушення права на особистий простір; • наводить приклади й пояснює призначення об'єктів громадського простору в минулому і сучасності (на прикладі теми «Афіни — батьківщина демократії»); • наводить історичні та сучасні приклади виявів дискримінації та її подолання; • пояснює потребу доступності громадського простору для людей з інвалідністю або маломобільних груп населення; • аргументує потребу спільних правил, а також необхідність їх дотримуватися; • переконує інших у перевагах поведінки, заснованої на повазі до прав людини і поваги до	Робота з навчальним текстом та підготовка запитань до нього за допомогою ланцюжка запитань Квінтиліана. Робота з картами «Мінойська та ахейська цивілізації Давньої Греції», «Велика грецька колонізація», «Персько-грецькі війни». Дослідницький проєкт «Античні міста-колонії в Північному Причорномор'ї». Укладання синхронізованої таблиці. Робота з ілюстрацією «Житло давніх греків». Дослідницький мініпроєкт «Жінка в давньогрецькому суспільстві». Дискусія «Висловлювання ерикла. Чи актуальні вони в наш час?». Коментований перегляд та інтерпретація візуальних джерел	Підручник §28, робочий зошит, презентація до уроку
31, 32		Дорійці. Грецькі поліси (міста-держави). Давньогрецький поліс. Суспільство і держава в Стародавній Греції. Система рабства.			Підручник §29-30, робочий зошит, презентація до уроку
33		Велика грецька колонізація. Еллінізм. Елліністичні держави.			Підручник §29-30, робочий зошит, презентація до уроку
34, 35		Афіни – батьківщина демократії: від Солона до Перикла.			Підручник §31, 32, робочий зошит, презентація до уроку
36		Стародавня Спарта – приклад олігархічної			Підручник §33, робочий зошит,

		держави.	гідності людини; <ul style="list-style-type: none"> • формулює судження про вчинки історичних осіб і сучасних діячів, події, явища, процеси з урахуванням отриманих знань та власного досвіду; • описує перебіг історичних подій в античних містах–державих Північного Причорномор’я; • наводить приклади історичних пам’яток та інших проявів присутності в сьогоденні – топоніміка, лексика (на прикладі античних міст-держав Північного, Причорномор’я, Скіфії); • виявляє різні види історичних джерел, якими послуговуються вчені для дослідження історії Давньої Греції, Скіфії зокрема артефакти, текстові, візуальні, усні; • формулює запитання щодо достовірності інформації з різних джерел; • застосовує критерії визначення достовірності інформації (з допомогою вчителя); • визначає риси/ознаки артефакту (музейного об’єкта), писемного та візуального джерела (у межах тем розділу «Давня Греція та її сусіди», з допомогою вчителя); • визначає ознаки, що пов’язують документи, артефакти (музейні об’єкти) та ілюстративний матеріал з історичним періодом цивілізацій Давньої Греції, Скіфії; • порівнює однотипні пам’ятки історії, природи та культури Античної цивілізації і пояснює їх значення; • розрізняє природні, економічні, політичні, соціальні, технологічні та культурні зміни, що відбулися в Античній цивілізації протягом історії; 	інформації з історії Давньої Греції. Укладання історичних оповідок з життя кіммерійців, скіфів, сарматів на території України. Творчий проєкт — укладання туристичного маршруту «Скарби античної цивілізації на українських землях». Укладання пізнавальної загадки (хмаринки слів, кросворда тощо) за змістом навчального матеріалу. Творчий проєкт «Сторінка видатного давньогрецького діяча в соціальній мережі Facebook (Instagram)»	презентація до уроку Підручник §34, робочий зошит, презентація до уроку Підручник §35, робочий зошит, презентація до уроку Підручник §42, робочий зошит, презентація до уроку Зошит «Мої досягнення» Підручник
37, 38		Греко-перські війни як приклад рівня розвитку військової справи в Давній Греції. Військова справа в Стародавній Греції. Поняття конфлікту, його види, стадії та способи подолання. Образ воїна-героя. Озброєння, стратегія і тактика полководців.			
39		Александр Македонський. Держава Александра Македонського.			
40	Узагальнення				
41	Тематичний контроль				
42		Родина і виховання в			

		<p>Давній Греції. Гендер. Становище жінки. Навчання дітей. Виховання громадян і воїнів (на прикладі Афін і Спарті). Традиції повсякденного життя. Давньогрецька мода.</p>	<ul style="list-style-type: none"> висловлює власне судження про культурне розмаїття і його цінність для суспільства, виявляє зацікавленість переконаннями інших людей; детально описує та характеризує історичних осіб за різними ознаками (інтереси, світогляд тощо); формулює запитання щодо можливого впливу тих чи інших подій з історії стародавніх цивілізацій Давньої Греції, Скіфії, на життя суспільства, окремих груп людей; співвідносить дані карти з іншими джерелами інформації (розповідь учителя, текст книжки тощо); 		<p>§36, робочий зошит, презентація до уроку</p>
43		<p>Міфологія. Релігія. Олімпійські ігри.</p>	<ul style="list-style-type: none"> позначає розміщення об'єктів на карті, прокладає уявні маршрути, визначає відстані (у межах тем розділу «Давня Греція та її сусіди»); виявляє чинники, що впливають на заняття людей, спосіб ведення господарства, соціальний устрій (клімат, географічне розташування, доступ до природних ресурсів) на прикладі античних міст-держав, Скіфії; 		<p>Підручник §37, робочий зошит, презентація до уроку</p>
44, 45		<p>Культура Давньої Греції. Наукові здобутки. Пам'ятки мистецтва Мінойської цивілізації, «золотої доби» грецької культури, еллінізму. Видатні діячі давньогрецької культури. Історичне значення</p>	<ul style="list-style-type: none"> наводить приклади впливу діяльності людини Античної цивілізації та її сусідів на навколишнє середовище в часі і просторі, взаємодії людини та природи; пояснює, як погляди та потреби людей сьогодні і в минулому пов'язані з подіями їх життя, станом суспільства <p><u>Ставлення:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> обговорює важливість поваги прав людини; пояснює, чому Афіні вважаються 		<p>Підручник §38, робочий зошит, презентація до уроку</p>

		давньогрецької культури.	батьківщиною демократії; усвідомлює цінність демократії для суспільного життя.		
46, 47		Осередки давньогрецької цивілізації та їх сусіди на теренах України: античні міста-держави.			Підручник §39, робочий зошит, презентація до уроку
48, 49, 50		Кіммерійці, скіфи і сармати, землеробське населення українських земель.			Підручник §40, 41, 42, робочий зошит, презентація до уроку
51		Узагальнення			Підручник §43, робочий зошит, презентація до уроку
52		Тематичний контроль			Зошит «Мої досягнення»

Розділ IV. Давній Рим і його сусіди (16 год)

53		Давній Рим у часі і просторі. Природа і населення Апеннінського півострова. Наукові	<u>Базові знання:</u> <i>римська республіка, сенат, громадянська війна, патриції, плебеї, гладіатор, експансія, Пунічні війни, диктатура Юлія Цезаря, Римська імперія, римське право, вето, християнство, вандалі, міграція, Велике переселення народів, автохтони,</i>	<i>Навчально-пізнавальна, дослідницька, пошукова, творча, проектна, моделювання, інтерактивна,</i>	Підручник §44, робочий зошит, презентація до уроку
----	--	---	--	--	--

		дослідження давньоримської цивілізації. Природні умови та населення. Розвиток господарства. Виникнення міста Рим.	слов'яни, венеци, склавини, анти. <u>Уміння:</u> • визначає на карті положення географічних об'єктів, культурно-історичних пам'яток, місця історичних подій з історії Давнього Риму; • знає хронологічні межі існування Римської республіки, Римської імперії; • виявляє і розрізняє з допомогою вчителя причини і приводи, результати й наслідки історичних подій, явищ, процесів (на прикладі перетворення Римської республіки на імперію, воєнної експансії Риму, диктатури Юлія Цезаря, перетворення християнства на державну релігію Римської імперії, падіння Західної Римської імперії); • називає ознаки та причини кризи Римської імперії, її поділу на західну і східну частини; • виявляє різні види історичних джерел, якими послуговуються вчені для дослідження історії Давнього Риму, давніх слов'ян; • формулює запитання щодо можливого впливу тих чи інших подій з історії стародавніх цивілізацій Давнього Риму, спільноти давніх слов'ян на життя суспільства, окремих груп людей; • характеризує й порівнює становище патрициїв і плебеїв, відносини Риму із сусідами; • порівнює правове становище людини в Давньому Римі та суспільствах Стародавнього Сходу, Давньої Греції; • порівнює за визначеними критеріями особливості розвитку Давнього Риму та цивілізацій Стародавнього Сходу, Давньої Греції;	дискусійна. Приклади: робота з навчальним текстом та підготовка запитань до нього за допомогою ланцюжка запитань Квінтіліана. Укладання хронологічних і синхронізованих таблиць з історії Давнього Риму, давніх слов'ян. Розповідь про воєнну експансію Риму на основі історичної карти. Укладання пізнавальної загадки (хмаринки слів, кросворда тощо) під назвою «Давні дослідники слов'янства» або «Давні слов'яни». Творчі проєкти — фотогалерея «Міста, які подарував світові Давній Рим», лепбук «Крилаті вислови, які народилися в Давньому Римі», колаж	
54, 55		Царський період. Римська республіка. Людина в правовій та політичній системі Давнього Риму. Організація влади в Давньому Римі: від республіки до імперії. Закони XII таблиць. Римське право. Права і обов'язки громадян в Римі. Соціальний захист. Основні форми та прояви дискримінації. Система рабства.		Підручник §45, робочий зошит, презентація до уроку	
56		Воєнна експансія Риму. Військова справа в		Підручник §46, робочий	

		Давньому Римі. Образ воїна-героя. Ставлення до ветеранів армії. Озброєння, стратегія і тактика полководців. Війни Риму на різних етапах історії. Видатні полководці.	<ul style="list-style-type: none"> • простежує культурні впливи Давньої Греції на розвиток Давнього Риму; • визначає ознаки, що пов'язують документи, артефакти (музейні об'єкти) та ілюстративний матеріал з історичним періодом Давнього Риму, давніх слов'ян; • пояснює історичне значення християнства; • визначає хронологічні межі формування спільноти давніх слов'ян; • характеризує повсякденне й господарське життя, суспільну організацію, духовний світ давніх слов'ян; • наводить приклади історичних пам'яток та інших проявів присутності в сьогоденні — топоніміка, лексика (на прикладі правової, державної та культурної спадщини Давнього Риму, історії давніх слов'ян) 	«Про що розповідає антична монета», презентація «Біблія — джерело мудрості». Віртуальна екскурсія «Християнство в мистецтві»	зошит, презентація до уроку
57-59		Диктатура Юлія Цезаря. Римська імперія від Октавіана Августа до падіння імперії.			Підручник §47, 48, робочий зошит, презентація до уроку
60		Родина і виховання. Родина в Давньому Римі. Становище жінки. Навчання і виховання дітей. Традиції повсякденного життя. Розваги в давньоримському суспільстві.	<p><u>Ставлення:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • пояснює вплив вчинків окремої людини на її найближче оточення та світ; • усвідомлює важливість римського права, яке вплинуло на формування і розвиток правових систем країн Західної Європи і є складовою частиною світової правової культури. 		Підручник §49, робочий зошит, презентація до уроку
61		Релігія в			Підручник §50-51,

		<p>Стародавньому Римі: від язичництва до християнства. Пантеон римських богів. Християнське вчення. Ісус Христос. Перші християнські громади і церкви. Перетворення християнства на державну релігію.</p>			робочий зошит, презентація до уроку
62		<p>Культура Давнього Риму. Римська культура як продовження античної традиції Давньої Греції. Розвиток наукових знань. Пам'ятки мистецтва Стародавнього Риму. Історичне значення давньоримської культури.</p>			Підручник §50-51, робочий зошит, презентація до уроку
63, 64		<p>Сусіди Стародавнього Риму. Початок</p>			Підручник §52, робочий

		Великого переселення народів. Життя варварських племен. Відносини Риму з варварами. Падіння Стародавнього Риму: причини та наслідки.			зошит, презентація до уроку
65		Давні слов'яни на теренах України. Питання походження і прабатьківщини слов'ян. Венеди, анти і склавини в писемних джерелах.			Підручник §53, робочий зошит, презентація до уроку
66		Повсякденне й господарське життя слов'ян на теренах України. Духовний світ давніх слов'ян			Підручник §54, робочий зошит, презентація до уроку
67		Узагальнення			Підручник §55, робочий зошит, презентація до уроку
68		Тематичний контроль			Зошит «Мої досягнення»

Узагальнення (2 год)

69, 70		<p align="center">Внесок цивілізацій Стародавнього світу в історію людства</p>	<p><u>Уміння:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • виявляє здобутки стародавніх цивілізацій в області науки, техніки, культури; • позначає на карті історико-географічні об'єкти спадщини Стародавнього світу <p><u>Ставлення:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • усвідомлює важливість спадщини стародавніх цивілізацій для сучасності, значення давньої історії України як складової світової історії 	<p>Навчально-пізнавальна, дослідницька, творча, інтерактивна, дискусійна.</p> <p>Вправа «Зустріч за столом», дискусія «Спадщина Античності сучасному світі», творчий проєкт — лепбук, колаж (на вибір) «Досягнення цивілізацій Стародавнього світу»</p>	<p>Підручник §56, робочий зошит, презентація до уроку</p>
-----------	--	---	--	---	---

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. [Постанова про затвердження Державного стандарту базової середньої освіти](#)
2. Державний стандарт базової середньої освіти. Коротка інформаційна довідка на сайті МОН// <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
3. Методична підтримка для вчителів 6 класу НУШ // <https://www.orioncentr.com.ua/the-nus-5-9-forms/332-elektronni-versiyi-pidruchnyiv-6-klas-nush-2023>
4. Історія України. Всесвітня історія : підруч. для 6 кл. закладів загальної середньої освіти / І. Я. Щупак, О.В. Бурлака, Н. С. Власова, І. О. Піскарьова. — Київ : УОВЦ «Оріон», 2023. — 256 с. :іл.
5. Робочий зошит. Історія України. Всесвітня історія : ігрові завдання, дослідницькі вправи, історичні відкриття : навч. посіб. для 6 кл. закладів загальної середньої освіти / І. Я. Щупак, О.В. Бурлака, І. О. Піскарьова. — Київ: УОВЦ «Оріон», 2023. — 96 с. :іл.
6. Мої досягнення. Зошит для самооцінювання та перевірних робіт з курсу «Історія України. Всесвітня історія» : навч. посіб. для 6 кл. закладів загальної середньої освіти/ І. Я. Щупак, О.В. Бурлака, І. О. Піскарьова. — Київ: УОВЦ «Оріон», 2023. — 48 с.:іл.